

**2010 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU TASARISI
İLE
2008 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU
TASARISI
PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU GÖRÜŞME TUTANAKLARI**

BAŞKAN: Mehmet Mustafa AÇIKALIN (Sivas)
BAŞKANVEKİLİ: Recai BERBER (Manisa)
SÖZCÜ : Hasan Fehmi KİNAY(Kütahya)
KÂTİP : Süreyya Sadi BİLGİÇ (Isparta)

-----O-----

02.11.2009

İÇİNDEKİLER

**- BÜTÇE VE KESİN HESAP KANUNU TASARILARININ TÜMÜ ÜZERİNDEKİ
GÖRÜŞMELER**

2 Kasım 2009 Pazartesi
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.15

BAŞKAN : Mehmet Mustafa AÇIKALIN (Sivas)
BAŞKAN VEKİLİ : Recai BERBER (Manisa)
SÖZCÜ : Hasan Fehmi KİNAY (Kütahya)
KÂTİP : Süreyya Sadi BİLGİÇ (Isparta)
(Oturum, Başkan Vekili Recai Berber tarafından açıldı)

BAŞKAN – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Değerli Maliye Bakanımız, Maliye Bakanlığımızın değerli bürokratları, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli bürokratları, basınımız ve televizyonlarımızın değerli temsilcileri; hepinizi Başkanlık Divanı adına saygıyla selamlıyorum. 23'üncü Dönem Dördüncü Yasama Yılı'nın 3'üncü Birleşimini açıyorum.

Gündemimizde bütçe ve kesin hesap kanunu tasarılarının tümü üzerinde görüşmeler vardır.

Gerçi, alınan karar gereği gruplar adına söz demiştik ama o herhâlde her bakanlıkla ilgili –ben tekrar baktım- her bakanlığın bütçesinin görüşmesini müteakip gruplar adına bir söz olacak.

Şimdi, toplantımıza geçmeden önce, herhâlde usul hakkında bir söz talebi var.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Evet, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN - Sayın Hamzaçebi...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, bürokrasinin değerli temsilcileri; usul hakkında söz istememin gerekçesini açıklayıp daha sonra buna ilişkin değerlendirmelerimi ifade edeceğim.

Doğru, daha önceki bütçe tasarılarının görüşülmesi sırasında da usul hakkında söz almıştım. Usul hakkında söz almamın nedeni, o bütçelerde söz almamın nedeni aynı zamanda bu bütçelerde de söz almamın nedenini oluşturuyor. O da bütçe hazırlık sürecinin Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun getirdiği ilkelere, esaslara uygun olarak yürütülmemiş olmasıdır. Maliye Bakanımız Sayın Mehmet Şimşek, Plan ve Bütçe Komisyonundaki 2010 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı'nın sunuş konuşmasında aynen şu cümleyi kullandı: "Huzurlarınıza getirdiğimiz 2010 yılı bütçesi AK PARTİ hükûmetlerinin sekizinci ve yeni kamu mali yönetim anlayışına uygun olarak hazırladığımız beşinci bütçedir." Ben, Sayın Bakanın bu cümlesini şöyle kullanmak, değiştirmek istiyorum: Bu bütçenin hazırlık süreci yeni kamu mali yönetim anlayışının ihlal edildiği beşinci bütçedir. Şimdi sizlere bunun gerekçelerini açıklayacağım. Bu ihlal, bütçe kanun tasarısını anayasal açıdan tartışmalı hâle getirmektedir. Esas olan budur.

Değerli arkadaşlar, birer toplum sözleşmesi olan anayasalar devletin kuruluşuna ilişkin hükümler yanında kişilerin hak ve özgürlüklerini belirleyen ve bunların hukuksal güvencelerini oluşturan kurallar bütünüdür ayrıca. Anayasalar kişilerin hak ve özgürlüklerini özellikle devletin gücüne karşı koruma altına alır çünkü temel hak ve özgürlüklere müdahale edebilecek, onları sınırlandırabilecek en büyük güç yine bu hak ve özgürlükleri korumak durumunda olan devlettir. Bu nedenle anayasalarda bir yanda devletin kuruluşuna ilişkin düzenlemeler yapılırken öte yandan devlete, özellikle de kuvvetler ayrılığının yürürlükte olduğu demokratik ülkelerde yasama ve yürütme organlarının gücüne karşı bireyin hak ve özgürlüklerini koruyucu düzenlemeler yer alır. Kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için devletin gücünün sınırlanması ihtiyacı sadece temel hak ve özgürlükler alanında kendisini göstermez. Devletin yapacağı harcamalara ilişkin düzenlemeler ile bu harcamaların yapılabilmesi için halka, yani millete getirilecek vergilere, yükümlülüklerle ilişkin düzenlemeler de toplum sözleşmesi olan anayasalarda yer alır. Öte yandan, demokrasilerde devletin yapacağı harcamaların büyüklüğü ve kapsamı ile bu harcamaların yapılabilmesi için halka getirilecek olan vergilere millet adına, onun seçilmiş temsilcileri karar verir. Buna "bütçe hakkı" diyoruz. Yeni Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu da bütçe hakkını olabildiğince geniş şekilde tanımlamış olan bir kanundur. Yani harcamalara ve onun finansmanını oluşturan vergilere gerçekte milletin kendisi karar vermektedir. Millet bu kararı temsilcileri vasıtasıyla almaktadır. Bütçe hakkı, egemenliğin millete ait olduğu ilkesinin çok doğal bir yansımasıdır. Egemenliğin, bu çerçevede bütçe hakkının asıl sahibi olan millet Anayasa'da yasama ve yürütme organlarına vergilerle ilgili çeşitli sınırlamalar getirirken bütçeye ilişkin çeşitli sınırlayıcı hükümler de getirmektedir.

Türkiye'nin Anayasa geleneği de bu şekildedir. 1982 Anayasası'nın 73'üncü

maddesi vergilerle ilgili çeşitli sınırlayıcı hükümler içermektedir. Aynı şekilde Anayasa'nın 161-164'üncü maddeleri de bütçeye ilişkin çeşitli temel ve sınırlayıcı hükümler getirmiştir. Bütçe, gelirlerin toplanması ve harcamaların yapılması konusunda hükûmete yetki ve izin veren bir kanundur. Bu yetki halk adına onun temsilcileri yani yasama organı tarafından hükûmete verilir. Bu nedenle bütçeye ilişkin temel düzenlemelerin bir toplum sözleşmesi olan anayasalarda yer alması şaşırtıcı değildir.

82 Anayasası'nın 161'inci maddesinde yer alan "Malî yıl başlangıcı ile merkezî yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü kanunla düzenlenir." hükmü söz konusu bütçe hakkının uzantısıdır. Anayasa hükmü çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi 10 Aralık 2003 tarihinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nu kabul etmiştir. Bu Kanun o dönemin iki partili Parlamentosunda yani AKP ve CHP'den oluşan Parlamentoda CHP'nin de desteğiyle yasalaşmıştır.

5018 sayılı Kanun kamu mali yönetiminde özel bir süreç ve takvim öngörmüştür. Bütçe hakkı çerçevesinde çıkarılmış ve kamu mali yönetiminin çerçevesini çizen bir takvim düzenleyen Kanun'un hükûmetler tarafından esnetilmesi, bu takvime uyulmaması bütçe hakkına saygısızlık anlamına gelir.

AKP hükûmetleri kendi dönemlerinde çıkarılan Kanun'un ilgili hükümlerine bugüne kadar uymamıştır. Orta vadeli program ve orta vadeli mali plan gibi bütçeye temel olan politika metinleri Kanun'un öngördüğü sürelerde yayınlanmamıştır. Bugüne kadar hep o takvim, tarihler ihlal edilmiş, geç yayınlanmıştır. Ancak bu seneki ihlal olağanüstü ölçüdedir. Bakın, mayıs ayı sonuna kadar Resmî Gazete'de yayınlanması gereken orta vadeli program 16 Eylülde, haziran ayının 15'ine kadar yayınlanması gereken orta vadeli mali plan ise 18 Eylülde yayınlanmıştır. Ayrıca orta vadeli program ve orta vadeli mali planın yayınlanmasını takiben her yıl haziran ayında, gecikmeli yıllarda bile en geç temmuz başlarında yapılan bütçe çağrısı 2010-2012 dönemi bütçesi için orta vadeli mali planın Resmî Gazete'de yayınlandığı günde yani 18 Eylül 2009 tarihinde yapılmıştır. Öte yandan bütçe tasarısı Anayasa gereği 17 Ekim 2009 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Buna göre, 2010 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı dört ay yerine tam bir ayda hazırlanmış olmaktadır.

Gerek orta vadeli program gerekse orta vadeli mali plan sadece bütçe hazırlayacak kurumlar açısından değil bütün sosyal kesimler, ekonomideki bütün oyuncular açısından önemlidir. Yasa'nın öngördüğü takvime Hükûmet tarafından uyulmaması Yasa'ya aykırılık yanında ekonominin geleceği açısından da büyük belirsizlik yaratmaktadır. Bu, kabul edilemez bir durumdur. Bu durum ayrıca Hükûmetin "bütçe hakkı" kavramını dikkate almadığını gösterirken bütçeyi de anayasal açıdan tartışmalı hâle getirmektedir.

Usulle ilgili sözlerimi burada bitiriyorum. Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz Sayın Hamzaçebi.

...

BAŞKAN – Şimdi, sırayla söz isteyen milletvekillerimize kendi adına ya da grubu adına...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Ben söz istiyorum yine...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Hamzaçebi.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; 2010 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı görüşmelerinin hayırlı olmasını ve Hükûmet açısından yararlı sonuçlar doğurmasını diliyorum.

Türkiye'nin IMF'yle 2008 Mayıs'ında sona eren anlaşmasından sonra 2009 yılı bütçesi yapılırken ekonomide en büyük sorun belirsizlikti. 2008 Mayıs'ına kadar ekonomiye IMF çıpasıyla getirmiş olan Hükûmet bu tarihten sonra ekonomiyi kendi başına yönetmekte zorlandı. IMF çıpası yoktu artık. IMF'yle nasıl bir ilişki içinde olunacağı bugün olduğu gibi o tarihte de belli değildi. Avrupa Birliği olarak, bazılarınca ikinci çıpa olarak nitelendirilen Avrupa Birliği çıpası da artık yoktu. Avrupa Birliği Hükûmetin ve toplumun gündeminde ikinci plana düşmüştü. Başlangıçtaki gibi topluma heyecan veren bir ilişki de değildi Avrupa Birliğiyle olan ilişkiler, tam tersine bir endişe ve kırılma kaynağına dönüşmüştü Avrupa Birliği. Avrupa Birliği ile hiçbirini kapatılmamış da olsa fasıllar üzerinde müzakereler başladığı anda Hükûmetin gündeminde Avrupa Birliğine tam üyelik ikinci plana düşmüştü. Esasen AB ile ilişkiler daha çok Hükûmet tarafından iç politikadaki manevra alanını, hareket alanını genişletmek için kullanılıyordu. AB artık, ekonominin çıpası olmaktan çıkmıştı. Öte yandan 2007 yılının ikinci yarısında Amerika'da başlayan, daha sonra Avrupa'yı ve sonlarına doğru da Türkiye'yi etkisi altına alan kriz çok şiddetli dalgalanmalara, çok şiddetli küçülmelere neden oldu ekonomilerde. Türkiye ekonomisi de 2008'in haziran ayından itibaren bunun etkisini görmeye başladı. Bu aydan sonra, özellikle temmuz ve ağustos aylarındaki kapasite kullanım oranlarındaki radikal düşüş, krizin reel sektörü çok ciddi bir şekilde etkilediğinin işaretiydi. Ancak, o tarihte, başta Sayın Başbakanımız olmak üzere Hükûmetin yetkili bakanları, krizin Türkiye'yi etkilemeyeceğini varsayıyordu, "kriz teğet geçecek" cümlesi bunu en güzel şekilde ifade ediyordu. Hükûmette bir dağınıklık vardı, "kriz bizi teğet geçecek" deniliyordu, "çünkü bizim bankacılık sistemimiz sağlam" deniliyordu, "Amerika'da bu kriz finans piyasasından çıkmıştı, orada mortgage piyasası çok gelişmişti, derinliği fazlaydı, dolayısıyla etkisi çok büyük oldu. Türkiye'de mortgage piyasası böyle bir derinliğe sahip olmadığı için Türkiye'ye etkisi de son derece sınırlı olacak" deniliyordu. Bu dağınık tabloda Hükûmet, IMF'siz ilk bütçesini hazırladı, kriz yokmuş gibi bir varsayıma dayandırıldı bütçe ve yüzde 4'lük büyüme hedefine dayalı bir bütçe yapıldı. Bugün 2009'u yüzde 6 küçülmeye kapatmayı başarmaya çalışıyoruz.

Evet, ekonomi yönetiminde bir dağınıklık vardı, "kriz bize teğet geçecek" deniliyordu. O zaman şu soruyu sormak gerekir: Kriz, Amerika ve Avrupa'da finans kesimi üzerinden reel sektöre yaygınlaşmışken bizde neden bir finans kesimi krizi olmadı da doğrudan reel sektör krizi ortaya çıktı? Mademki bize bir şey olmayacaktı, reel sektörde de herhangi bir şey olmamalıydı. Evet, denilebilir, efendim dünya ticaret hacmi küçüldüğü için biz de bundan payımızı alacağız. O zaman şu soruyu sormak gerekir: Neden Türkiye ekonomisi emsallerine kıyasla en şiddetli küçülen ekonomi olmuştur? İşsizlikte dünya rekorunu elinde bulunduran ekonomi olmuştur?

Sayın Bakan, bize, bütçe sunuşunda tablolar dağıttı, orada bize daha önce hep İspanya örnek gösterilirdi, İspanya'nın işsizliği bizden fazla denilirdi, ona bir de Güney Afrika Cumhuriyeti'nin eklendiğini görüyorum. Yani bütün dünya aranmış, taranmış, işsizlikle İspanya yanında bir de Güney Afrika Cumhuriyeti Türkiye'den daha yüksek diye iki tane oran bulunmuş. Ama, iş gücüne katılma oranının o tablolarda yer almadığını, iş gücüne katılma oranının İspanya'da yüzde 70'lere yakın olduğunu, Türkiye'deyse yüzde 47-48'lerde seyrettiğini o tabloda göremiyoruz. Türkiye, bu krizde en şiddetli daralan bir ekonomi olmuştur, işsizliği en yüksek seviyeye çıkan ekonomi olmuştur. Bu, şu soruyu akla getiriyor, şu değerlendirmeyi yapmamızı gerekli kılıyor: Türkiye, aşağı yukarı 2000 yılından bu yana IMF politikaları uyguluyor ve sekiz buçuk yılını Türkiye IMF'le geçirdi, bunu dokuz bütçe dönemi olarak ifade edebiliriz. Türkiye, IMF'le dokuz bütçe dönemi yaşadı, dokuz bütçe yaptı, bu dokuz bütçeye rağmen bugün geldiğimiz noktada bizim ekonomimizin sorunları çözülmüş değil, yapısal sorunlar yine duruyor. Neydi bunlar? Düşük kur, bugün faizler düştüğü için yüksek faizi söylemiyorum, düşük kurun teşvikiyle ithalatta artış, ithalata bağımlı sanayileşme, artan dış ticaret dolayısıyla cari açık, azalan tasarruflar, özel sektörün artan dış borcu, ithalata ve dış borca bağımlılığı ve azalmayan, tam tersine artan işsizlik.

Şimdi 2010 yılı merkezî yönetim bütçe kanunu tasarısını değerlendirirken, bu sorunlara bütçenin hangi çözümleri getirdiğini veya hangi çözümler konusunda ilk adımları attığını görmek, sormak, değerlendirmek gerekir. Evet, bir kriz yaşadık, 2010 yılı bütçesi de krizin etkilerini taşıyacak olan bir bütçedir ama aynı zamanda bu bütçenin, ekonomideki bu derinleşen sorunlarımızın çözümünde de ilk adımları atan bütçe olması gerekir. Ben, baktığımda, bu soruların cevabını veya bu sorunlar konusunda bu bütçenin bir adım attığını göremiyorum. O nedenle, bu bütçe, bugüne kadar, 2000 sonrasında, özellikle 2000 sonrası olarak nitelendirmek belki çok ağır olacak, özellikle AKP hükûmetlerinin 2003 yılından itibaren uyguladığı politikalarda değişiklik yaratmayan, bu politikaları esas alıp, bunların aynen devamını öngören bir bütçe olarak gözükmüyor.

Şimdi bütçeye baktığımızda, üç tane temel sorun görüyoruz burada. Birincisi - bunlar aynı zamanda Türkiye'nin sorunu, bunlar aynı zamanda, biraz önce ifade ettiğim yapısal sorunların bütçe diliyle ifadesi, yapısal sorunların bir başka açıdan görünüşüdür- bütçede faiz giderleri düşüyor, bu olumlu bir tablo, ancak faiz dışı giderler artıyor. İkinci sorun, bütçe gelirleri, faiz dışı giderlerdeki artışı karşılayacak oranda artmak bir yana, azalıyor, azalış var. Üçüncü sorun, Türkiye'nin tasarrufları azalıyor, Türkiye'de tasarruflar 2000 yılından itibaren azalıyor. 2002'lerde yüzde 18'lerde olan tasarruf şimdi yüzde 14'lere düşmüş durumda. 2000 öncesinde bu oranın yüzde 24'ler düzeyinde olduğunu söylemeliyim, tasarruflar azalıyor.

Türkiye, her krizin sonrasında bir büyüme gerçekleştirir, her büyüme, dışarıdan kaynak girişine bağlıdır. Daha evvelki büyüme, kriz sonrası büyümelerimiz hep bu şekilde olmuştur ancak 2010'da artık yurt dışından gelecek bir kaynak da gözüküyor. Tasarruflar azalırken dış kaynak gelişi de öngörülüyor ve en acil sorun, 2010 yılındaki büyümeyi nasıl gerçekleştireceğiz?

Faiz dışı giderler artıyor dedim, şimdi akla şu gelecektir? Tabii ki kriz var, kamu

harcamalarını artırıyor. Kriz döneminde kamu harcamalarının artması kadar doğal bir şey yok. Buna herhangi bir eleştirim veya itirazım yok, tabii ki, talebi uyarmak için, talebi artırmak için kamu tüketim alımı da yapabilir, yatırımları da artırabilir, bu yönlü bir eleştirim yok. Önce rakamları vereyim izninize: Türkiye'nin faiz dışı giderleri, gayrisafi yurt içi hasılaya oran olarak söylüyorum, 2000-2008 döneminde yüzde 17-18,5 aralığında değişmiş. Bu oran 2009'da 22,3'e, 2010'da 22,2'ye, 2011'de program hedefini veriyorum, 21,6'ya, 2012'de de 21'e düşüyor. 2010, 11, 12 rakamlarını 2008-2000 bazına getirdim. Yani, İşsizlik Fonundan ve Özelleştirme Fonundan yapılan ilaveleri düştüm, çünkü daha evvel de bu gelirler vardı ama bütçeye gelir kaydedilmiyordu, 2008'den itibaren bunlar var. Gerçekte 2008, 2009'dan bile düşmek gerekir ama önümüzdeki yıl bütçesini konuştuğumuz için o şekilde... Düzeltiyorum, faiz dışı giderleri konuşuyoruz, pardon. Evet, 22'ler düzeyinde, yüzde 17-18,5 arasında. Özelleştirmeye biraz sonra geleceğim.

Şimdi, bu artışın kaynağına baktığınızda, cari transferlerden geldiğini görüyoruz. Çok büyük ölçüde cari transferlerden geliyor. Onun da en büyük alt kalemi, sosyal güvenlik sistemine yapılan transferler. Evet, sosyal güvenlik sistemine transfer yapalım, yapalım ama bunu nereden karşılayacağınız önemli, hangi gelirlerle karşılayacağımız önemlidir.

Bütçe gelirlerine bakıyorum, merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 2009 yılı seviyesi, Özelleştirme Fonu, İşsizlik Fonu gelirini düşüyorum, yüzde 20,8; 2010 yılı seviyesi de 21,7. Bu, 2000 sonrasının en düşük oranıdır. 2000 sonrasının en düşük oranı. Üstelik, 2010 yılında vergi gelirlerinde Hükûmet çok iddialı bir hedef belirledi. Vergi gelirleri, gayrisafi yurt içi hasılaya oran olarak 1,5 puan artıyor. Gayrisafi yurt içi hasılanın nominal artışı yüzde 8,7, vergi gelirlerindeki artış yüzde 18,2. Yüzde 18,2 yani olağanüstü bir artış. Bu artış, en son 99'dan 2000 yılına geçerken, IMF programı başlarken o zamanki artışa yaklaşıyor ama Hükûmet programında, orta vadeli programda bir ekonomik program hüviyeti verilmeye çalışılan ama gerçekte o niteliği olmayan ekonomik programda, orta vadeli programda maktu vergileri güncellemek dışında bir vergi artışına gitmeyeceğini söylemişti. Hem maktu vergileri, sadece maktuları güncelleyeceksiniz hem vergi yükünde bu oranda bir artış olacak. Bunun rakamsal ifadesi 15 milyar TL'dir. Efendim, 2009 yılında vergi indirimleri vardı, dolayısıyla vergi indirimlerinin baz yılındaki etkisini dikkate alırsak, 2010'da bu artış normal denilecektir. Ancak, bu artışın 2007 yılı, 2008 yılı vergi yüklerini dikkate aldığımızda, onların bile çok çok üzerinde olduğunu görüyoruz.

Bütçe gelirlerinde şöyle bir tablo da var: Bu bütçe geliri tablosu, aynı zamanda, vergi gelirlerini söylüyorum, vergi gelirlerinin faiz dışı bütçe giderlerini karşılama oranı düşüyor. Bu oran 2003-2006 döneminde oldukça iyi, 1'in üzerinde. Yani, 1 birimlik faiz dışı bütçe giderinden daha fazla vergi geliri toplanmış, ama 2007'ye baktığınızda 1 liralık faiz giderine karşılık 98 kuruş vergi geliri, 2008'de 1 liralık gidere karşılık 95 kuruşluk vergi geliri, 2009'u vermiyorum kriz yılı, 2010 yılı vergi gelirindeki bu iddialı hedefe rağmen 1 liralık faiz giderine karşılık 84 kuruşluk vergi geliri elde ediliyor. Yani, faiz giderlerindeki artışı karşılayacak bir bütçe geliri artışı ve vergi geliri artışı yok değerli arkadaşlar.

Tasarruflara ilişkin oranları size vermiştim. Türkiye'nin tasarrufları gittikçe azalıyor. Türkiye'deki tasarrufların gayrisafi millî harcanabilir gelire oranı 98 yılında yüzde 24'1;

2002'de yüzde 18,8'ken, 2010 yılında 14,6'dır. Efendim, hemen kriz sonrası diyeceksiniz, 2008'i vereyim, yüzde 17'dir, 2007 yılı 15,6'dır. Yani, yüzde 24'lerden yüzde 14-15'lere düşmüş olan bir tasarruf var. Bu tasarrufları artırmadığımız sürece Türkiye'nin çıkışı yok, bu bütçede bunun işaretlerini görmüyorum.

Yine, kurun değerli olduğunu görüyoruz. Merkez Bankası endeksi 95-100 bazlı ÜFE endeksinde eylül 2009 itibarıyla kur yüzde 44,3 oranında değerli. Buna rağmen, 2010-2012 döneminde kur politikasında herhangi bir değişiklik öngörülüyor. Bu kur seviyesiyle Türkiye'nin üretimini artırması, sanayinin dışa bağımlılığının azaltılması, orta vadeli programda böyle hedefler veriliyor, sanayinin dışa bağımlılığı azaltılacak deniyor ancak bu kur politikası böyle devam ettiği sürece, bizim sanayi sektörü, reel sektör dışa bağımlı olarak çalışmaya devam edecektir. Bunun, ekonominin rekabet gücünü nasıl azalttığını, buradan kaynaklanan kayıpları sanayicinin işgücü maliyetine yönelmek suretiyle telafi etmeye çalıştığını ve bunun da işsizlikte artışa neden olduğunu biliyoruz, görüyoruz. Burada herhangi bir çözüm önermiyor bütçe.

2010'da bu büyümeyi, yüzde 3,5'lük büyümeyi nasıl sağlayacağız, bütçe buna uyumlu mu? Tüketimde bir miktar artış var, kamu yatırımında bir miktar artış var, özel tüketimde bir miktar artış var. Bunlar 2009'a göre.

Bankaların yaratabildiği kaynakların son derece sınırlı olduğunu görüyoruz. Mevduat artış hızı yavaşlamış durumda. Mevduat artış hızına ilişkin birkaç rakam verebilirim. Mevduat artış hızı, 26/9/2008 tarihinde, geriye doğru on iki aylık dönem itibarıyla yüzde 24 iken, bu rakam, 26 Haziran 2009'da yüzde 16'ya, rakamlarım hep geriye doğru on iki aylık dönem itibarıyla, 2/10/2009'da da yüzde 14'e düşmüş durumda. Kredilerdeki daralma bundan daha fazla. Kredilerin artış hızı 26/9/2008'de yüzde 38 iken, 26/9/2009'da yüzde 8, 2/10/2009'da yüzde 3'e düşmüş durumda. Yani, bankalar kredi açamıyor, kredi artış hızında olağanüstü bir yavaşlama var. Bunu belirleyen de mevduattaki daralma. Yabancı para mevduata bakıyoruz, orada bir artış görüyoruz. Artış hızında giderek hızlanan bir artış var. 26/9/2008'de yüzde 5'ken bu yabancı para mevduattaki artış, 26/6/2009'da yüzde 10, 2/10/2009'da yüzde 18.

Hazinenin borçlanması bakıyoruz, hazinenin borçlanmasında değişken faizli kağıtlara olan talep artıyor. Kağıtların bileşiminde değişken faizli kağıtların payı artıyor. Bakın, piyasadan yapılan borçlanmada, toplam borcun 2006 yılında yüzde 42'si değişken faizliken, bu oran, 2008'de yüzde 44'e, 2009'un ikinci çeyrek sonu itibarıyla da yüzde 47,5'a çıkmış durumda. Piyasa artık değişken faizli kağıtlara borç veriyor, bu giderek artacaktır.

Öte yandan, Merkez Bankasının faiz indirimlerinde sona doğru geliyoruz. Ayrıca, faiz indirimleri, reel faiz azaldıkça belli bir eşikten sonra borçlanma faizlerini düşürücü değil artırıcı etki de yapabilir, bu unutulmamalı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Toparlıyorum Sayın Başkan.

Politika faizleriyle borçlanma faizi arasındaki ilişkiyi bir yerden sonra kopabilir, tam tersi etkiler yaratabilir. Burada Merkez Bankasının para politikası konusunda yılbaşında ilan etmiş olduğu bir ilkeye veya bir para politikası raporunda yer alan bir cümleye

değirmek istiyorum: Merkez Bankası, gerektiği takdirde piyasadan devlet iç borçlanma senetleri alabileceğini söylemiştir. En son enflasyon raporunun sunumu konuşmasında da, Merkez Bankasının Sayın Başkanı, “Konuyla ilgili olarak hazineyle yaptığımız çalışmalar devam ediyor, muhtemelen aralık başında bu konuda bir açıklama yapacağız” demiştir. Şimdi Merkez Bankası Yasası’na göre, açık piyasa işlemleri yalnızca para politikası amaçları için yapılır. Bu işlemler, hazineye veya herhangi bir kamu kuruluşuna finansman sağlamak, kredi vermek amacıyla yapılamaz. Bu, açık bir hüküm. Tabii ki, hazinenin borçlanması her şeyden önemlidir. Hazinenin borçlanamaması gibi bir ihtimal hiçbir zaman Türkiye’nin gündeminde olmamalı. 2001 krizi sonrasında da böyle bir ihtimal Türkiye’nin gündeminde olmadı. Yani, ihtimali akla getirenler olmuştur ama ekonomi yönetimi o ihtimali ortadan kaldıracak bir basireti, başarıyı o dönem göstermiştir.

Şimdi, Merkez Bankasının piyasaya girip devlet iç borçlanma senedi almak istemesinin amacı ne olabilir? Sayın Başkan diyor ki, “2001 krizi sonrasında bankalara verilen DİBS’ler bankaların finansmanı için bize getirildi, biz onları aldık, onlara kaynak aktardık, şimdi onların vadesi doluyor, bir teminat ihtiyacımız doğabilir...”

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Hamzaçebi, toparlayabilirsiniz...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Toparlıyorum.

BAŞKAN - Bir iki dakika daha süre veriyorum.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Bir beş dakika.

BAŞKAN – Toparlarsanız...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Peki.

...onların vadesi doluyor, o nedenle teminata ihtiyaç duyabilirim.” Bu, gerçekçi bir açıklama değil. Para politikasında da Merkez Bankasının hareket alanı var. Eğer, böyle bir yola gidilirse, Merkez Bankası Yasası’nı değiştirmek gerekir. Ayrıca, bunun, Türkiye ekonomisine ilişkin olarak yaratacağı kredibilite kaybını da dikkate almak gerekir.

Bütçenin personel giderlerine ilişkin çok kısa bir değerlendirme yapmak istiyorum. Bütçenin personel giderlerinde 2010 yılı seviyesi 2009 yılı seviyesiyle aynı, gayrisafi yurt içi hasılaya oran olarak. Artış oranı yüzde 7,2’dir. Gayrisafi yurt içi hasıla 8,7 artıyor demiştim, onun altında bir artış söz konusu.

Memurlara verilen, kamu çalışanlarına verilen artış yüzde iki buçuk artı iki buçuktur.

Değerli arkadaşlar, daha katılım payı ücretlerini hükümet yeni yüzde 166’ya varan oranda artırdı. Yüzde 166... Altı limiti de yüzde 33. En az yüzde 33 arttı çalışanların veya sigortalıların bir hastaneye gitmesi hâlinde cebinden ödeyeceği katılım payındaki en düşük artık oranı yüzde 33, ama kamu çalışanının maaşına yüzde iki buçuk artı iki buçuk artış öngörüyor hükümet. Şimdi, Uzlaştırma Kurulunun 2010 yılı görüşmelerinde Hükûmete yaptığı bir öneri var: Memura biraz refahtan da pay verelim. Yani, memur, kamu çalışanı, sanki refaha erişmiş de artık ona hep enflasyon farkı verelim uygulamasını bir kenara bırakalım, şu büyümeden de, refahtan da bir miktar pay verelim. Bunu elinin tersiyle bir kenara itmiştir Hükümet, ama kamu çalışanlarının ödeyeceği katılım payını artırmakta, yüzde 166’ya varan oranda artırmakta hiçbir sakınca görmemiştir.

İşsizlik konusunda bu bütçenin ve orta vadeli programın vaat ettiği umut verici bir tablo yok. AKP, işsizliği 2002’de yüzde 10,3’te aldı, bundan on yıl sonrası için, 2012 için Türkiye’ye vaat ettiği işsizlik oranı yüzde 13,3’tür. Yani, on yıl sonra on yıl öncenin daha gerisine gitmiş durumdayız istihdamda. İstihdam yaratmayan bir program uygulayacağım diyor Hükûmet. Hükûmet, işsizliği bir alın yazısı, bir kader gibi görüyor.

Tarımsal desteklemeyle ilgili bir iki cümle söyleyerek konuşmamı bitirmek istiyorum. Tarımsal desteklemede Türkiye dört yıl geriye gitmiştir ve Sayın Maliye Bakanına şu soruyu sorarak konuşmamı bitiriyorum: Geçen yılın bütçe görüşmeleri sırasında...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – ...Tarım Bakanımız Sayın Mehdi Eker’e bir soru sormuştum. Karadeniz’de 2004 yılında bir don afeti yaşandı. Bu nedenle üretici mağdur oldu. Bu mağduriyete ilişkin olarak Tarım Bakanlığının tespit ettiği ödenmesi gereken zarar tutarı 298 milyon Türk lirasıdır. Bu rakamın bugüne kadar Cumhuriyet Halk Partisinin zorlamalarıyla bir bölümü ödendi. Burada hemen her bütçede, Tarım Bakanlığı bütçesinde bunu gündeme getirmişimdir, ilk kez bütçenin tümü üzerinde bu sorunu gündeme getirme ihtiyacı duyuyorum. Şu an 172 milyon TL’si, yani iki hafta önceki rakam, iki haftada durum değiştiyse, belki üç hafta önceki rakam bilemiyorum, 172 milyon TL tutarında alacağı var üreticinin 2004 yılından bu yana, 2010 yılı bütçesini görüşüyoruz. Sayın Mehdi Eker, bu soruya cevap olarak şunu söyledi: “Sayın Maliye Bakanı bana para verirse, ben de fındık üreticisine ödeyeceğim.” Ben de Sayın Şimşek’e soruyorum, Sayın Tarım Bakanına bu parayı 2010 yılı bütçesinde verecek misiniz Sayın Bakanım?

Sözlerimi burada bitiriyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan, sabrınız, müsamahanız için de ayrıca teşekkür ediyorum.

İKİNCİ OTURUM

...

BAŞKAN – Sayın Demir, biz de teşekkür ederiz.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Sayın Demir konuşmasında “Ben geçen seneki bütçe görüşmelerinde hiçbir milletvekilinin küresel kriz konusunda bir uyarıda bulunduğunu hatırlamıyorum.” şeklinde bir beyanda bulundu.

BAŞKAN – Küresel kriz konusunda demedi, birtakım rakamlar verdi. O rakamlar konusunda “Bunlar söylenmedi.” dedi.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Şimdi ben tutanakları açtım. Bu konuda ben açık seçik uyarıda bulunmuşum.

OSMAN DEMİR (Tokat) – Somut olarak yüzde kaç küçülecek dediniz Sayın Hamzaçebi?

BAŞKAN – Sayın Hamzaçebi, buyurun.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Sayın Demir’in sözleri gayet açık. “Hiç kimse uyarmadı.” dedi. Muhalefet sıralarından birçok arkadaşımız uyardı. Ben kendi cümlelerimi çok özetle söyleyeceğim. Bakın, gayet net, somut söylemişim. Ekonomiye

ilişkin gelişmeleri özetledikten sonra “Böyle bir süreçte şimdi Türkiye’yi de etkisi altına alan bir küresel krizle karşı karşıyayız...” Bir başka yerde şunu söylüyorum. “Küresel kriz var, Türkiye’yi etkiliyor, bu dönemde Sayın Başbakan bunu ‘Bize bir şey olmaz.’ yaklaşımıyla ele aldı. Bunu bir iç siyaset polemliği çerçevesinde değerlendirdi. Piyasanın yapmış olduğu yüzde 30 civarında, onu aşan oranda bir devalüasyon söz konusu. Bunu devlet yapmış olsaydı kontrollü kurda bunun adı devalüasyondur. İhracatçı sevinsin derken bizim ekim ayı ihracatımız azaldı.” Bir başka yerde şunu söylüyorum: “Ekonomide çok ciddi günler yaşıyoruz. Çok sağlam olsak dahi krizin bizi etkileyeceği son derece açıktır. Kaldı ki 2006’dan bu yana bozulan bir maliye politikamız var. Ama kriz karşısında olağanüstü önlemlere ihtiyaç vardır.”

Sayın Demir de geçen sene şöyle demiş, tutanaklardan okuyorum: “Bizim güvence kaynaklarımız vardır. Ekonomimizi dengede tutacak yönde Türkiye’de küresel krizden kaynaklı bir kriz yaşatmayacak şekilde güvence kaynaklarımız vardır. Bu güvence kaynaklarımızın başında serbest kur gelmektedir. Devamında birçok güvence kaynağı sağlıyor. Bu güvence kaynaklarıyla bugün ekonomiyi yüzde 6 küçülmeye kapatmayı başarmaya çalışıyoruz.” Sayın Demir, sanıyorum yoğunluktan siz bu konuşmaları hatırlayamadınız. Ben dikkatinize sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

...

SORULAR VE CEVAPLAR

Sayın Hamzaçebi, buyurun.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Şu soruyu sormak istiyorum: Sayın Bakan 17 Ekim 2009 tarihinde yani Merkezî Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı’nın Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edildiği günde bir basın toplantısıyla bütçe büyüklüklerini kamuoyuna sundu ama Merkezî Yönetim Bütçe Kanun Tasarısı henüz Türkiye Büyük Millet Meclisine intikal etmiş değildi bildiğim kadarıyla. Ve bugüne kadar maliye bakanlarının basın toplantıları bütçe kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmasını takip eden günde yani 18 Ekimde yapılırdı. Acaba Sayın Bakan bunu neden değiştirme ihtiyacı duymuştur. Basın toplantısında kamuoyuna sunmuş olduğu büyüklüklerin alt kalemleri konusunda daha sonra hiçbir değişiklik yapılmamış mıdır? Doğrusu bu erken sunumu doğru bulmadığımı da ifade etmek istiyorum çünkü o gün saat 24’e kadar Hükümet bütçe kanun tasarısında istediği değişikliği yapabilir. Meclise sunulduktan sonra dahi saat 24’e kadar gerekli değişiklikleri yapma imkânı vardır. Böyle olduğu hâlde çok erkenden bir basın toplantısıyla acaba neden kamuoyuna bunun sunulması ihtiyacı duyulmuştur?

İkinci soru: Gelir bütçesinde çok detaylı olarak üzerinde duracağız tabii ama şimdiden bir soruyla Sayın Bakanın bu konudaki görüşünü öğrenmek istiyorum. Vergi esnekliği 2,1 olarak gözükmüyor 2010 yılında. Yani gayrisafi yurt içi hasıla 1 artıyorsa vergi geliri 2,1 artıyor demektir. Olağanüstü yüksek bir esneklik. Benzer bir esnekliği 2000 yılında yaşamıştık. 2000 yılına girerken o zaman alınan vergi önlemlerini çok kısaca sayayım: Devlet iç borçlanma senedi faiz gelirlerinden alınan faiz vergisi, ek gelir vergisi, ek kurumlar vergisi, özel iletişim vergisi, ek emlak vergisi, ek motorlu taşıtlar vergisi, özel

işlem vergisi gibi gayrisafi yurt içi hasılaya oran olarak da 2 puana yakın bir yükü oluşturan vergi önemliydi bunlar. Bütçenin gelir tablosuna baktığımızda ağırlıklı olarak ÖTV kaynaklı bir düzelleme görüyoruz. Bir miktar da KDV'den geliyor. ÖTV'deki artış da yüzde 26 oranında petrol ve doğal gaz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – ...gelen vergilerin, vergi gelirlerinin, artışında oluyor. İkinci kalemde yüzde 41 oranında tütün mamullerinden alınan ÖTV'de gözükmüyor. Bütün bunlara rağmen sadece “2010 yılında sadece bazı maktu vergi ve harçların güncellenmesi dışında bir şey yapmayacağız.” şeklindeki orta vadeli programdaki taahhüdün arkasında duruyor musunuz?

Bir de “Kayıt dışılıkla ilgili olarak mücadele edeceğiz.” şeklinde hem orta vadeli programda ve bütçe konuşmanızda yer alan cümleler var. Hükûmetinizin şöyle bir taahhüdünü size hatırlatarak sormak istiyorum. Taahhüt şu: Kişi ve kurumları kayıt dışılığa iten nedenler konusunda araştırma yapılacak ve bu araştırma sonucuna göre gerekli mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.” Bunun tarihî Ocak 2003. Acil Eylem Planı'nda yer alıyor bu taahhüt. Kayıt dışılığın nedenleri konusundaki araştırma için kendinize üç ay vermişsiniz, bunun gerektirdiği mevzuat değişiklikleri için de altı ay vermişsiniz. Yani yedi sekiz yıldır Türkiye'nin gündeminde olan bir konuda Hükûmetin inandırıcılığı nasıl olacaktır?

Sigorta prim oranında gerçekleştirilen 5 puan indirim gibi vergi gelirlerindeki, vergi oranlarındaki indirimin gelirlerde meydana gelecek azalmayı telafi edecek şekilde gelir idaresini daha güçlü bir hâle getirecek misiniz? Yetkiler açısından kastediyorum. Kadrolar, yönetim anlayışı konusunda herhangi bir olumsuz değerlendirmem yok ama idarenin ihtiyaç duyacağı yetkileri Gelir Vergisi Kanunu'nda gelir idaresine vermeyi düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Sayın Hamzaçebi.

...

Kapanma Saati: 18.21